

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita S. Liborii Episcopi, Calcvlo Laborantivm Patroni

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1648

§. VII. Christianus Brunsvvicensis alijq[ue] sacrilegi puniti: recuperatae S.
Liborii reliquiae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12748

§.VII. *Christianus Brunsvvicensis aliq̄
sacrilegi puniti: recuperata
S. LIBORII reliquia.*

41. **V**Indicem superba crudelitas dexteram
Numinis prouocabat. quæ Duci paucis post
mensibus manum brachiumq; abstulit, mox & vi-
tam, ingenti aliquoties suorum clade, vt resipisceret,
admonito. Nam cum maiorem quam ante exerci-
tum conflasset, non magis auro emptum, quam spe
prede ac rapinarum illectum, in quo etiam No-
bilitas Anglicana ad 300. capitum numerum reper-
ta est; Ferdinandus Bauarus Elector Colo- Brunsvi-
nientis, idemque Paderbornensis & Monaste- censis fuga-
rientis Episcopus, vt pradonem è suis ditionibus tus ab An-
mature excuteret, Anholtium è Palatinatu cum holtio &
expedito milite euocauit, cui & copias suas aliquas Bergio.
iunxit. Eò quoque ab Iabellâ Clarâ Eugeniâ
Catholici Regis amitâ, Belgicarum prouinciarum
Gubernatrice, missus cum delecto exercitu Henri-
cus Bergius. Sed hunc vt domum reuocaret Mau-
ritius, ne is vel Halberstadtum fortassis opprime-
ret, vel præcipites eius conatus moraretur, Henri-
cum Fredericum fratrem suum iussit cum ali-
quot equitum ac peditum millibus, Diliâ amne Lo-
uanium inter ac Mechliniam traiecto, prædas per
Brabantiam agere, ipsiq; ad eò Bruxellæ terrorem
ostentare. Et processit vtrumque consilium: nam cum
plures pagos Nassouius incendisset, suos agresti præ-
dâ onustos, quarto die Bredam reduxit, quòd & co-
pias aliunde è præidiis Spinola, qui Bruxellæ tunc

erat, & ipsum è Westphaliâ Bergium reuocâ-
 rat. Illius tamen metu Gisekenæ obsidionem iam
 & Westphaliâ discedit: deseruerat Halberstadius: ac tunc Visurgi ad
 Hoxariam oppidum transmissio, minacibus ad Her-
 bipolensem Episcopum exaratis litteris, in Eichsfel-
 diam Moguntino subditam mouit, eamque dirum
 in modum populatus, in Fuldensis quoque Abbatis
 irrupit dittonem, è quâ ingentem pecunie summam
 exegit: inde ad Mœnum, clade, quam supra indi-
 cauimus, nobilitandum, peruenit.

Reliquias
 S. Liborij
 secum au-
 fert:

42. S. Liborij reliquias (quod mirum) secum
 perpetuò hæcenus circumuexit: an ut de ijs veluti
 triumpharet homo sacrilegus, an Westphalia infe-
 riorisque Saxonia odia veritus, si vsquam abiiecisset,
 quod ipsorum maiores ante octingentos annos vnâ
 cum Christianâ religione susceperant à Gallis pi-
 gnus, an ut curpiam Catholico Principi, quod fecit,
 eas, gratiam sibi illius conciliaturus, donaret; an
 etiam, ut potius reor, quia aliquâ adhuc tangeretur
 religione, dubitatum à multis memini. Hochlto op-
 pido, ad dexteram Mœni amnis ripam sito, potitus
 cum esset, solitâ crudelitate in ciuium eade bacchari
 militem passus est, ac circumiacentes Moguntina di-
 tionis pagos & oppida pleraque flammis absumere.
 At dum Mœno pontem imponit, superueniunt Til-
 lius & Gonsalvus Corduba, iunctis Boicis &
 Hispanicis copiis, quibus non multò antè Durlachij
 Marchionis exercitum prostrigarant. Ausus, vel po-
 tius coactus, improvisò cum ijs concurrere Halber-
 stadius; victus, & castris oppidoque exutus, vix cum
 paucis millibus, quæ de tanto exercitu superfuerant,
 ceteris

vincitur à
 Cordubâ &
 Tillios

ceteris vel hostili ferro, vel flumine haustis, ad Mansfeldium euasit, qui ei ad Darmstadium obuiam venit. Eò quoque S. Liborij reliquias, cum aliquâ argenteâ supellectile, secum traxit. Substitere Hochsti Paderbornenses captiui, qui, vt supra diximus, immeritis vinculis exempti sunt, Moguntiamque dimissi à Corduba ac Tillio.

43. Mansfeldius dein & Halberstadius, cum Mansfeldio Lotharingiam transit, cum defendi Palatinatum suis copijs posse desperarent, in Alsatiam profecti sunt, vias incendijs & malefactis notantes. Ex Alsatia per Lotharingiam, neque tam celeriter quam cauerat Dux, neque innoxie, deduxere Sedanum copias, territis Gallis, & raptim contrahentibus quas poterant copias, ne, Rege alibi aduersus hereticos bellum gerente, impressionem in eius prouincias facerent, quod suadere Dux Bullonius, Sedani Princeps, Calvinianus, credebatur. Verum ab Arausicano Principe inuitati, in Belgium descendere; vt eorum ope Berga ad Sommam, quam Spinola obsidebat, liberaretur. Hannoniam celerrime pertransuere, ne concurrere ad arma prouinciales possent, eorumque iter morari: eadem causâ, aut certe Isabellæ Eugeniæ Gubernatricis reuerentiâ, nusquam incendia miscuere, ac nihil propè vsquam maleficij intulere: ne diripere quidem pictas tabulas, quæ Mariæ montij in palatio regio erant. Quæ humanitas Mansfeldij potiùs quam Halberstadij fuisse tum ferebatur.

44. Tandem xxviii. Augusti ad Flerunium pagum, non procul Gemblaco oppido (quod veteribus Geminiacum erat) confedere. Nec longè ab ijs

ad Fleru-
uum vi-
cium

iterum pra-
lio vinci-
tur à Cor-
dubâ,

Corduba, & ipse maximis itineribus, vbi constitit eos Belgium petere, per Luxemburgiam infecutus. Postero die, qui sacer erat Decollationi S. Ioannis Baptistæ ambo exercitus primâ luce prælium inière, quod ad plures horas infestis vtrimque animis protractum. Regium Equitatum, ac legionem Hispanicam, quam, improbante Balthasare Santandero Cordubæ Legato, nimium Chiliarcha suus Franciscus Iuara promouerat, perculit nonnihil hostilis equitatus, ipso Iuara interfecto. Ad extremum, aliquot millibus suorum desideratis, fugam capessunt, seruatis tamen vtcumque ordinibus. Misus, qui prælio non interfuerat, Gaucherius equitum leuis armaturæ Tribunus, qui recedentibus instaret. Credebatur Henricus Bergius, si obuiam è Gelriâ venisset, potuisse illius exercitus reliquias confiscare. Corduba, non incruentâ partâ victoriâ, aliquot dierum indulgit militi suo quietem, inde eum ad castra Spinolæ adduxit. Miror Ioannem Petrum Lotichium Rerum Germanic. lib. 12. cap. 4. §. 4. scribere, Brunswicensem victoriâ potitum, magnam porrò, sub fugâ Hispanorum, stragem edidisse, impedimentis, tormentisque bellicis, magnâque pecuniarum vi, spoliisque insuper Palatinatus in potestatem redactis, Bredamque delatis. Tota ferè eius ac Mansfeldij victoria fuit, effugere. Plurimi eorum milites ab rusticis deinde, dum ignari viarum, præcipue per ditionem Leodiensem, diffugiunt, trucidati. Qui saucij, quiq; egri in Regiorum manus venerunt, plerique curati in nosocomijs, vbi conualuère, gratis dimissi.

45. Halberstadius, qui S. Liborij corpus in Lo-manu tra-
 tharingia illustri viro, vt post dicitur, donarat, in iectâ,
 hoc pralio vltorem expertus est Deum. Etenim ei ma-
 nus, quam in numismate aduersus Sanctos exerue-
 rat, glande plumbeâ traiecta, via labore ac iactatio-
 ne malè curata, gangrenam contraxit, vt brachiûm
 quoque recidi oportuerit. Neque verò vt Hollandico
 exercitui hic adiunctus est miles, absque morâ atque idcir-
 Bergæ obsidionem dissoluit Spinola, vt idem cò reciso
 asserit scriptor: sed quarto demum die Octobris, cum brachio:
 euocatus cum suis copijs Bergius, vti Ducum non-
 nemo prædixerat, tardiùs aduentaret; relictâ vrbe,
 Mauritio obuiam progressus, aciem in latissimè pa-
 tentibus campis explicuit. At satis Mauritio cum
 esset urbem seruasse, pralium declinavit.

46. Anno insequenti rursus numerosissimum rursus con-
 exercitum conflavit in inferioris Saxonie prouincijs flato exerci-
 Halberstadius. Idcirco in eas quoque oras Tillius^{tu},
 mouit: quem ille opperiri minimè ausus in VVest-
 phaliam, ac Rhenum versùs, celeriter discessit. Pari
 celeritate secutus fugientem Tillius, sapius extre-
 mum agmen carpsit. Instruxit ille non semel aciem:
 quod cum & Tillius fecisset, illicò elabebatur. Ve-
 rùm coactus tandem, assiduè à tergo vrgenti, Tillio
 præbere pugne copiam, die VI. Augusti MDCXXIII.
 maximè memorabili clade, ad Stadlonam West-
 phaliæ vicum, profligatus est. Tillius vix centum
 quinquaginta suorum amisit, fassus ne ad Pragam
 quidem an. MDCXX. VIII. Nouembris, tantam iterum vin-
 fuisse hostium cadem, ipseq³ suis, cum iam Dux citur à Til-
 cum aliquot expeditorum equitum turmis elapsus^{lio}

esset, ferro vt parcerent, edixit. Peditum, qui ad 20. millia censebantur, pars maxima interempta: ceteri capti, ad quinque millia; sed mox plerique dimissi, exuti armis & nisi ad portas Monasterienses à ciuibus, ac Religiosis præsertim, cibo potuq; recreati essent, ipsos quoq; fames aliq; miserie confecissent. Equitarus plusquam dimidia pars euasit. Cæsareis cessere signa plurima equitum & peditumq;, tormenta omnia, ac commeatus vis ingens. Tanta illius victorie letitia in Belgio fuit, vt in multis vrribus sit festiuis ignibus ad plures dies triumphatum.

47. Halberstadius cum Embricam ad Araucanicum venisset, post dies aliquot collegium, quod in eâ vrbe à Cluua Ducibus fundatum habet Societas I E S V, inuisit, cum multo nobilium comitatu, ac nostros humaniter consalutauit: cumq; de nupero prælio sermo incidisset, ingenuè fassus est, clades eas sibi euenisse ob S. Liborij contemptum, ablatasq; Paderbornâ eius reliquias: Si bonum illum lenem, inquebat, suo loco quiescere siuiffemus, felicius pugnassemus. Non ideò tamen pristinam omnem ferociam exiit, quin identidem bellum renouaret. Donec tandem anno MDCXXVI. die XVI. Iunij febris extinctus est. cum quatrinduo antè vermem è corpore eiecisset quatuor cubitos longum, latum digitos duos. Dissecto à medicis cadauere, cor exile & contractum repertum, sel magnum, cetera illesa.

agnoscit Dei
vindicam
ob S. Liborij
iniuriam;

moritur:

48. Hic Halberstadij exitus fuit. Neque ceteri eius impietatis hortatores atque administri caelestem vindictam euasere. Nam, vt omittam militum eius
sepis

sepiùs iteratam internecionem, coactis qui supersuè-
 re, ab eorum, quos ad necem depoposcerant, misericor-
 diâ tolerandæ vitæ prasidium emendicare; proditionis
 suæ odijq; in Catholicos luculentam mercedem
 tulerunt Paderbornenses hæretici, ab ijs ipsis, quos in
 urbem suam admiserant, suorum errorum socijs, spo-
 liati & exhausti, & Catholico dein exercitui, nudi
 obiecti ad ultionem. Saltzuffelenses verò restitutâ
 re Catholicâ, 300. daleros, quos ipsorum conniuen-
 tiâ, violato hospitij iure, Halberstadiani à Patribus
 Societatis extorserant, referre ad collegium Pader-
 bornense coacti sunt; sibi gratulantes, quòd eorum-
 dem Patrum intercessione, nihil grauius, vti com-
 meriti erant, in eos esset constitutum.

49. Godscalcus autem ille, qui eos contra ius
 gentium in captiuitatem traxerat, & eorum obuente-
 tura de celo vindictæ minas risu facetijsq; contem-
 pserat, multiplicibus infortunijs à Deo multatus, &
 incurabili percussus languore, ex militiâ reportari
 domum debuit, vt Saltzuffelensibus ciuibus suis
 egregium Diuina vindictæ spectaculum daret. Inde
 ille à Rectore Paderbornensi, iam in collegium suum
 restituto, incendijs, quæ patiebatur, restinguendis
 cereuisiam petiitum misit, sperans se illâ subleuari
 posse. Misit ei Rector, iniurias hoc beneficio mu-
 nerans, vasculum octodecim circiter amphorarum.

Quod ad S. Liborium propriè pertinet; qui pri-
 mus in basilicam Cathedrali, captâ Paderbor-
 nâ, equo ingressus erat miles, is sub exitum anni
 MDCXXIV. Neuhusij ad Paderæ Lupiæque
 confluentes, captus, atque ob id aliq; crimina, sup-
 plicio

sed ante
mortem
conuersus:
operã P.
Friderici
spee tunc
philosophi:
am docen-
tis pader-
bornæ.

S. Liborij
Reliquia
quasite,

inuenta ac
relata ab
Erlewinio;

(qui histo-
riam scri-
psit,

& S. Liborij
gloriam de-
fendit)

plicio affectus est. Visit captiuum Sacerdos è Socie-
tate, & ferocem ac barbarum hominem induxit, vt
fidem Catholicã amplecteretur, ac magno sensu pie-
tatis mortem lubens pro scelerum suorum expiatione
oppeteret, aliè in animum demisso aeternorũ suppli-
ciorũ metu, ex tormentorũ inter fidiculas toleratorũ
memoriã, nostro identidem illa efficaciter inculcante.

50. At Paderbornenses Canonici de sancti Pa-
troni sui corpore, vbi terrarum illud abiectum re-
lictũmve ab Halberstadio esset, inquirebant,
vnã cum Serenissimo Antistite suo, ac plurimos in
varias plagas nuntios, reliquias peruestigatum, di-
miserant. Primus vbi ea attinerentur, Electori indi-
cavit vir nobilis, Ioannes Carolus Erlewinus,
Ordingæ oppidi, castriq; Linnenis in diœcesi Co-
loniensi Prætor; quem ad eas ab Ottone Philippo
Ringrauius eiusq; coniuge repetendas Elector alle-
gauit. Idem postea summã fide & breuitate, quo pa-
cto eas Ringrauius acceperit, ac honorificè habue-
rit, ipseq; ab eo obtinuerit, ad Electorem Germanicè
scripsit. Quem eius commentarium, vel epistolam,
Latine vertit, ac nobiscum communicauit Ioannes
Grothusius noster.

51. Idem porrò Erlewinus S. Liborij Vitam
ac gloriam in aliquot digestam capita, opposuit in-
fami ac sacrilego scripto, quod heretici eodem tem-
pore, in S. Liborij opprobrium, ediderant, typis Hol-
landicis ac sculpturã elaboratum. Digesta erat Er-
lewinij Liboriana gloria in capita omnino de-
cem: prioribus quinque vita omnis ac sepultura
S. Liborij continebatur: sexto ac septimo Eleuatio
&

*Et Translatio : octavo Paderbornæ expilatio, ablata
 reliquia, Halberstadij insolens moneta, clades : nono
 in arce Neouillariensi impensus honos reliquijs à Rin-
 grauij familiâ & accolis, quorum multis collata di-
 uinitus beneficia sanitatis, aliâque: decimo eadem per
 Erlewinium recuperatæ, Ecclesiæ suæ restitutæ, in-
 tra pretiosam condita ex auro atque argento thecam,
 quam pretio octo millium aureorum, fieri curâ-
 rat Wilhelmus à Westphalen, illustri genere vir
 ac dignitate, Archisatrapa diocesis Paderbornensis,
 ac legionis vnius in Catholico Principum exercitu
 Tribunus.*

*pretiosa the-
ca inclusa.*

53. *Isthæc porro cœpta anno MDCXXII. cum è
 Palatinatu abiisset in Belgium cum Mansfeldio
 Halberstadius, atque hic brachio, vt retulimus, es-
 set truncatus: peracta demum anno MDCXXIII. post
 Procerum Imperij conuentum Ratisponæ habi-
 tum, in quo Maximilianus Dux Bauariæ Elector
 à Cæsare renuntiatus, abdicato Palatino. Et quidem,
 vt infrà ex ipsius Erlewinij epistolâ patebit, die xv.
 Iunij in fines Vbiorum reportatæ reliquiæ sunt. Ve-
 rùm Ecclesiæ Paderbornensi non nisi quatuor post
 mensibus restitutæ. Consignata rei memoria in re-
 centi Kalendario ad diem xxviii. Octobris, his
 verbis: Reductio reliquiarum S. Liborij.*

*Reductionis
anniuersa-
ria memo-
ria 28. Oct.*

§. VIII.